

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
(Teikiama per e.pristatymas.lt)

2023-04-11 Nr. S-895-733

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
(Teikiama per e.pristatymas.lt)

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos antstolių rūmai susipažino su Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 2, 6, 8, 13¹, 16, 17, 18, 18², 20, 21, 24, 25, 27, 34, 35 ir 37 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 12¹ straipsniu įstatymo projektu (toliau – GPMĮ projektas), Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 2, 5, 12, 17, 17², 18, 19, 46¹, 47, 56¹ straipsnių, 1 priedėlio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 30² straipsniu įstatymo projektu (toliau – PMĮ projektas), Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo Nr. IX-751 21, 71, 92 straipsnių ir 2 priedo pakeitimo įstatymo projektu (toliau – PVM įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 5, 10, 11 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – VSDĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-1904 3, 4, 5 ir 8 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo II¹ skyriumi įstatymo projektu (toliau – NSDĮ projektas) (toliau – NTMĮ projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai). Žemiau teikiame pastabas bei išvalgas Įstatymų projektais siūlomoms pakeitimams.

Lietuvos antstolių rūmai kritiškai vertina siūlomus mokestinius pakeitimus individualiai dirbančių asmenų atžvilgiu, kadangi siūlomais pakeitimais didinama mokestinė našta individualią veiklą vykdančioms asmenims. Atsižvelgiant į tai, svarbu apžvelgti individualią veiklą vykdančių asmenų padėtį, lyginant su dirbančiais pagal darbo sutartį. Vykdančios individualią veiklą, skiriasi asmenų atsakomybė bei prisiimama rizika, patiriamos sąnaudos, leidžiamos vykdyti veiklos, pajamų garantijos ir pan. Todėl pajamų ir darbo santykių apmokestinimo sulysinimas su individualios veiklos pajamų apmokestinimu nesukuria teisingumo, atsižvelgiant į skirtingas asmenų teises ir ekonomines situacijas. Darbuotojas gauna atlyginimą, jį saugo išeitinės išmokos, atostoginiai, tėvams yra numatytos papildomos laisvos dienos, mokami viršvalandžiai, taip pat yra numatytos įvairios sąlygos dėl darbuotojo atleidimo. Tuo tarpu, individualios veiklos vykdytojas pats susikuria verslą ir pats yra atsakingas už visus patiriamus kaštus ir prisiima riziką vis savo turtu, taip pat gauna gerokai mažesnes socialines garantijas. Taip pat, individualios veiklos vykdytojas naudojasi paties įsigytais priemonėmis, susikurta infrastruktūra, gauna atlygį, priklausantį tik nuo rezultato, kuris niekaip nėra garantuoto ir vienodo dydžio kaip darbo užmokestis. Didesnes pajamas gaunantysis turi prie kainos priskaičiuoti PVM ir jį sumokėti, o to nedaro darbuotojas, nepriklausomai nuo pajamų dydžio.

Verta paminėti, kad individualios veiklos vykdytojai kai kuriuose santykiuose yra vertinami kaip žymiai rizikingesni nei darbo santykius turintys asmenys, pavyzdžiui, siekiant gauti būsto paskolą, individualios veiklos vykdytojų prašoma parodyti, kad jie veiklą vykdo bent 2 metus ir gauna nuolatinės pajamas, kai darbo santykius turintiems asmenims pakanka 6 mėnesių. Taigi, kalbant apie vienos visuomenės dalies palankesnę mokestinį traktavimą, vertėtų įvertinti ir jų padėtį kitose gyvenimiškose aplinkybėse. Nustačius, jog jos nėra vienodos, ar galima tuomet kalbėti apie suvienodinimą mokesčių srityje. Individualios veiklos vykdymas iš esmės negali būti prilyginamas darbo santykių teisiniam režimui, todėl pajamų iš individualios veiklos apmokestinimas neturi būti lyginamas su pajamų iš darbo santykių apmokestinimu.

Atkreiptinas dėmesys, kad individuali veikla, kaip viena iš verslo organizavimo formų, yra svarbi ekonomikos palaikymo grandis, nes individualia veikla besiverčiantys asmenys ne tik kuria darbo vietą sau, bet taip pat ir kitiems, bei atsako už tinkamų garantijų tokiems įdarbintiems asmenims suteikimą. Taigi, būtent individualios veiklos vykdytojas, įdarbinęs kitus asmenis, pats tampa darbdaviu, jiems turi suteikti aukščiau aprašytas garantijas. Tačiau, pats tokių garantijų jokių atveju negaus.

Šiuo metu Lietuvoje dirba 109 antstoliai, veikia 95 antstolių kontoros ir 7 antstolių kontorų skyriai. Siūlomi GMPĮ pakeitimai palieštų kiekvieną šiuo metu dirbantį antstolį ir didelė tikimybė, kad dėl šių pakeitimų reikšmingai sumažėtų antstolių pajamos, todėl tektų peržiūrėti sprendimų vykdymo išlaidas ir jas didinti tokia dalimi, kad uždirbamos lėšos atitiktų antstolio ir jo kontoros darbuotojų patiriamas sąnaudos (materialines ir laiko) vykdymo veiksams atlikti (kaip įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 609 str. 2 d.).

Paminėtinas ir dar vienas svarbus aspektas, jog Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 254 „Dėl reikalavimų antstolio (antstolių) darbo vietai bei darbo laikui patvirtinimo“ (2020 m. liepos 23 d. įsakymo Nr. 1R-228 redakcija) yra nustatyti griežti reikalavimai antstolio (antstolių) kontoros (skyriaus) patalpoms, kurių įvykdyti antstolis negalėtų neuždirbdamas reikiamo kiekio lėšų. Antstolio (antstolių) kontoros (skyriaus) patalpose privalu užtikrinti sąlygas kultūringam asmenų aptarnavimui, įrengti informacinių technologijų infrastruktūrą, turėti saugias archyvo patalpas ir kt. Visa tai reikalauja didelių kaštų.

Nors pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymą antstoliams yra nustatyti lygiai tokie patys mokesčiai, kaip ir kitiems individualią veiklą vykdantiems asmenims, faktinė antstolių padėtis mokesčių prasme labiau yra diskriminacinė, negu privilegijuota. Antstoliai neturi galimybės pasirinkti nei veiklos formos, nei jiems pateikiamų užsakymų (antstolis privalo priimti visus jam pateikiamus ir jo teritorijoje vykdytinus vykdomuosius dokumentus, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis). Antstoliams, kitaip nei kitiems verslo subjektams, taikoma pilna materialinė atsakomybė už teisiniais procesiniais veiksmais padarytą žalą. Be to, antstolių veikla didina riziką nukentėti dėl nepopuliarių priverstinio pobūdžio teisinių veiksmų. Lietuvos antstolių rūmai yra užfiksavę apie 200 išpuolių ir incidentų, susijusių su antstolių veikla. Tačiau antstoliai nėra draudžiami valstybės lėšomis nuo nelaimingų atsitikimų darbe.

Pažymėtina, kad priverstinio skolų išieškojimo sistema veikia kaip vientisas organizmas, todėl pokyčiai bet kurioje grandyje neišvengiamai paveikia ir kitas grandis. Atsižvelgiant į tai, bet kokie teisinio reguliavimo pakeitimai prieš juos priimant turėtų būti kompleksiskai vertinami, kad rizikos ir naudos balansas nebūtų neigiamas.

Pažymėtina, kad Lietuvos antstolių rūmai 2021 m. vasario 9 d. raštu kreipėsi į Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) dėl panašaus dydžio verslo subjektų sumokamų mokesčių VMI. Sugretindami antstolių ir verslo subjektų sumokėtus mokesčius į VMI sąskaitą, Lietuvos antstolių rūmai atliko indėlio į valstybės biudžetą palyginamąją analizę. Analizei panaudoti duomenys iš Lietuvos antstolių rūmams pateiktų oficialių antstolio gautų pajamų ir patirtų išlaidų atliekant antstolio funkcijas ir teikiant paslaugas ataskaitų

(108 ataskaitos) bei iš VMI 2021-03-05 (Priedas Nr. 1) raštu pateiktos informacijos apie indėlį į valstybės biudžetą verslo subjektų, kurių apyvarta panaši į antstolių kontorų metines pajamas (2 764 įmonių duomenys).

Detalūs skaičiavimai atskleidžia, kad antstolių į valstybės biudžetą sumokamų mokesčių sumos, palyginti su kitais verslo subjektais, yra vidutiniškai 47 proc. didesnės. Vienas antstolis 2019 m. sumokėjo vidutiniškai 67,8 tūkst. eurų gyventojų pajamų mokesčio (GPM) ir pridėtinės vertės mokesčio (PVM). Tuo metu viena įmonė, kurios metinė apyvarta 2019 m. buvo panaši į vidutinės antstolio pajamas (sudarė vidutiniškai 258 tūkst. eurų) ir kurioje vidutiniškai dirbo 7-10 darbuotojų (tiek pat, kiek vidutinėje antstolio kontoroje) sumokėjo į VMI sąskaitą vidutiniškai 36 tūkst. eurų mokesčių ir kitų įmokų.

Analizė taip pat patvirtina, kad valstybei antstolių sumokamų mokesčių sumos yra proporcingos antstolių pajamoms: didesnes pajamas uždirbantys antstoliai sumoka atitinkamai didesnes GPM ir PVM sumas (žr. duomenis lentelėje).

Vidutinių metinių pajamų grupės (Eur)	Antstolių sumokama mokesčių suma (Eur)	Ūkio subjektų sumokamų mokesčių suma (Eur)
129 000	40 986	20 691
233 000	56 562	32 803
412 000	100 160	54 709

Apeliuodami į sąžiningą antstolių veiklos apmokestinimo vertinimą, siūlytume Įstatymų projektus parengusias institucijas inicijuoti atlikti palyginamąją analizę antstolių kontorų ir kitų panašios apyvartos ūkio subjektų (pvz., statybos, maitinimo paslaugų, teisinių paslaugų ar kt.) valstybei sumokamų mokesčių aspektu.

Vieni iš numatomų pakeitimų susiję su savarankiškai dirbančių asmenų socialinio draudimo įmokų „lubų“ didinimu - nuo 43 VDU iki 60 VDU. Matyti, jog siekiama suvienodinti socialinio draudimo „lubas“ savarankiškai dirbantiems asmenims su darbo pajamomis, tačiau, svarstyti, dėl kokių priežasčių suvienodinimas daromas didinant mokestinę naštą savarankiškai dirbantiems, o ne, tarkime, mažinant mokestinę naštą asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartį.

Atsižvelgiant į tai, kad individualiai dirbantys asmenys užsiima verslu, neigiamai vertintinas ir šių asmenų įtraukimas į nedarbo socialinio draudimo sistemą. Individualiai dirbančių asmenų įtraukimas į nedarbo socialinio draudimo sistemą nebūtų logiškas ar pagrįstas, nes neturėtų būti taikomas iš esmės smulkiam verslui nuo užsakymų trūkumo drausti. Atkreiptinas dėmesys, jog virš 55 tūkst. iš 115 tūkst. individualią veiklą vykdančių asmenų taip pat dirba darbo santykių pagrindu, tad beveik pusė šiuo metu individualios veiklos pagrindu dirbančių asmenų mokestis sukurtų papildomą mokestinę naštą, nes šie asmenys jau moka nedarbo socialinio draudimo įmokas nuo, dauguma atveju, didžiosios dalies savo pajamų, tad papildoma įmoka padidintų mokestinę naštą fizinio asmens iniciatyva vykdomai papildomai savarankiškai veiklai.

Taip pat, individualia veikla užsiimantis asmuo gali pats sau susikurti draudiminį įvykį - nedarbą - be neigiamų to pasekmių. Tuo nesąžiningi asmenys galės piktnaudžiauti, pavyzdžiui, stabdydami individualią veiklą ir įsiregistruodami Užimtumo tarnyboje, kad gautų nedarbo socialinio draudimo išmoką anksčiau suplanuotų atostogų metu. Grįžęs iš atostogų, asmuo galėtų atnaujinti individualios veiklos pažymą ir tęsti veiklą. Atpažinti tokį piktnaudžiavimą ir jį nubausti būtų praktiškai neįmanoma. Iš esmės kiekvienas individualiai dirbantis asmuo, neturintis kitos veiklos, galėtų kartą metuose piktnaudžiauti nedarbo socialiniu draudimu ir gauti 5 BSI dydžio išmoką.

Apibendrinant, didžiajai daliai individualiai dirbančių asmenų įtraukimas į nedarbo socialinio draudimo sistemą reiškia perteklinę ir nereikalingą socialinę apsaugą, kas iš esmės reiškia tiesiog papildomą mokestinę naštą juolab, kad tai yra tik dalis valstybės teikiamos apsaugos nedarbo atveju.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytume, kad visi pakeitimai turėtų būti įvedami palaipsniui, suteikiant pereinamąjį laikotarpį rinkai prisitaikyti, suteikiant galimybę antstoliams atlikti kontorų perorganizavimą, suplanuoti papildomas išlaidas, kurios būtų patiriamos dėl apmokestinimo. Tikimės, jog darbo santykių bei individualios veiklos sulysinimas vyktų ne tik bloginant individualią veiklą vykdančių asmenų sąlygas, bet ir iš esmės plečiant leidžiamus atskaitymus individualiai veiklai, suvienodinant juos su tais, kurie taikomi ir įmonėms, užtikrinant, kad kaip asmens pajamos gyventojų pajamų mokesčiu būtų apmokestinama jau tik tai, kas lieka gyventojų asmeniniams poreikiams ir nėra skirta veiklai finansuoti.

PRIDEDAMA. 2021 m. kovo 5 d. VMI rašto kopija, 1 lapas.

Lietuvos antstolių rūmų valdytoja

Dovilė Satkauskienė

Lina Baradinskaitė, lina@antstoliurumai.lt